

શ્રી ભીડભંજન વર્ણન.

વસંત તિલકા.

શ્રી ભીડભંજન ! મહેશ્વર ! દીનબંધો !
હું ભાટકં ભવવિષે થઈ સાત અંધો;
તેને મહાય દધને શિવજી ઉગારો,
જોવા જતાં તમ વિના બહિ અન્ય આરો.

છપાવી પ્રસિદ્ધ કરનાર.

મુળશંકર મંગળજી ત્રવાડી.

અમદાવાદ.

ધીકાંટે યુનિયન પ્રિન્ટિંગ પ્રેસમાં છાપ્યું.

સંવત ૧૯૪૫.

કિંમત એક આનો.

આ પુસ્તક પણ દુર્લભદાસ વિ. સ્યામજી
ધ્રુવને જામનગર લખવાથી મળી શકશે.

શ્રીભાગવત વર્ણન.

માલિની.

વિભવ ભવ તણે, સૌ તુચ્છ છે કૃષ્ણ કારી;
અભિ નવ શિવ ભક્તિ, શક્ત લેવા ઉગારી;
અહરનિશ નિશામાં, કેમ ઘેરાઈ સૂનો ?
દશ દિશ દુઃખ દીસે, જાગને મિત્ર! તુંને. ૧

દાહુરા.*

ઈદ્રાદિક સુર સર્વ જે, સ્વર્ગ વિષે વસનાર;
તે પણુ ચાહે ચોંપથી, જેને મન મોજાર. ૧
અખિલ ધરા તવ પર ખરી, ઉત્તમતા ધરનાર;
આર્ય જનોના કાર્યથી, શોભે અપરંપાર. ૨
ધર્મ પાળવા જ્યાં ધર્યા, હરિએ બહુ અવતાર;
નીતિ અને લક્ષ્મી તણે, જ્યાં એકત્ર પ્રચાર. ૩
જલનિધિ જેની ત્રણુ તરફ, રક્ષણુનો કરનાર;
ઉત્તરમાં હિમગિરિ તણે, અભય કોટ સુખકાર. ૪

* ચાલતા જમાનામાં થતાં નામનાં નાટકોમાં ગવાતાં
ગાયનોથી ગાંડા બનેલા ગુર્જરાને પણુ ગમે એવિ કવિતાઓ
આ ચોપડીમાં નાખી તેઓની ચંચળ મનોવૃત્તિને ઈશ સ્મ-
રણુ તરફ ખેંચવા આ ચોપડી લખવા વખત પ્રયત્ન કરેલોછે.

દાહુરા—“રાજા હું મેં કામકા, ઈદર મેરા નામ” એ ૬-
બમાં પણુ ચાલશે.

હરિહરની આરાધના, હામ તમામ;
 ચાર તરફ તેનાં રહ્યાં, ચારે મનહર ધામ. ૫
 જ્યાં ન્યાયી ધર્મિણે, પરાક્રમી ભૂપાળ;
 નામ અમર રાખી ગયા, રાજ્ય કરી બહુ કાળ. ૬
 ધર્મ પ્રધાન ગણી ગયા, જ્યાંના ક્ષત્રી વીર;
 ધર્મ તણું રક્ષણ થતાં, આવી દે નીજ શિર. ૭
 જ્યાં વાલ્મીકિ મુનિ થયા, અને મુનિ વ્યાસ;
 ધર્મ તત્વ કેરો કર્યો, જેણે પૂર્ણ પ્રકાશ. ૮
 પતિવ્રતા સીતા અને, તારા આદિક નાર;
 જેની કીર્તિ તણો કરે, સકળ હામ વિસ્તાર. ૯
 તે રૂડો રમણીય જે, ભરતખંડ પ્રખ્યાત;
 તેની અંદર શોભતી, આ મનહર ગુજરાત. ૧૦
 તેમાં પણ સૌરાષ્ટ્રની, કીર્તિ વિશેષ જણાય;
 હામ હામ હરિહર તણા, ગુણનાં ગાન ગવાય. ૧૧
 છ સૌરાષ્ટ્ર વિષે વડો, મુખદ પ્રાંત હાલાર;
 તેમાં જામનગર તણી, શોભા મન હરનાર. ૧૨
 વિદ્યા હુજરમાં સદા, અતિ હિસાહ જણાય;
 જ્યાંની રમત ધર્મનાં કાર્ય વિષે વખણાય. ૧૩
 રક્ષણ જેતું બહુ કરે, ભૂપતિ જોજો જામ;
 તેમાં જોજાનામનું, મનહર મોહું ધામ. ૧૪

ચોથાયા.*

નગર થકી વાયવ્ય મુણાપર, શિવજી બહાર બિરાજે;

* ચોથાયા હંદ મરાઠી ચાલતી સાખીમાં પણ વાસેછે.

બીડ તણું ભંજન કરનારા; નિજ ભક્તોને કાળે;
 ખીલીપત્ર ચડેછે અગણિત, જેને પ્રાતઃકાળે;
 ઘંટાનો જય નાદ હમેશાં, દુખને પાછાં વાળે. ૧
 જય શિવ જય શિવ એવા શબ્દો, સુણતા કાપે પાપો.
 નિર્મળ જળ હરપર ધરવાથી, મટે ત્રિવિધ ભવ તાપો;
 ગૃત દીપો ઉરનું અંધારું, હણતાં પૂર્ણ પ્રકાશે;
 ધુપ સુગંધે મલિન વાસના, મારગ મેલી નાસે. ૨

પદ.*

બીડ તણા હરનાર વંદન કરું, ભક્ત ભાળ કરનાર. ટેક.
 કેલાસ વાસી નિત્ય કૃપાળુ, મોક્ષ તણા દાતાર. વંદન૦ ૧
 જામનગરનું રક્ષણ કરવા, આવી ખિરાજ્યા ખહાર. વંદન૦ ૨
 શેવક જનપર સ્નેહ ધણેશે, અંતરમાં ધરનાર. વંદન૦ ૩
 અવશ્યમણનો નાશ કરોછો, ભૂત સંગ ફરનાર. વંદન૦ ૪

સિંહાનો કન્હરો.

મોખન નાદ પડ્યો મુજ શ્રવણે, શિવ મંદિરની અંદર સાંજે. ટેક.
 થોક ભરાણા લોક તણા ત્યાં, શોક તણને દર્શન કાળે. શિવ૦ ૧
 આરતિ કરા ઉત્તમ શબ્દે, સર્વ જનોનું સંકટ માંજે. શિવ૦ ૨
 સહુજય કેરોક્ષય કરવાને, વિશ્વપિતા અહિં નિત્ય ખિરાજે. શિવ૦ ૩
 નિજ તન મનની શુદ્ધિ કરવા, ત્યાં જાવામાં લપટ લાજે. શિવ૦ ૪

* “અજ મોહો ખિસરત નાહિ” રક્ષમણી અજ મોહો ખિ-
 સરત નાહિ” એ કાળ.

મેવાડો.

વંદું વિશ્વના આધાર, હો ભવ બીડના હરનાર. ટેક.
 આ જગમાં જોવા જતાં તો, દુખ દીસે જામેલ;
 સુખ ક્ષણવું દેખું કદી તે, અતે દુખથી મળેલ. હો ભવ. ૧
 ખટપટ સઘળે થઈ રહી છે, ચિંતા સાથે કલેશ;
 તો પણ સ્વાર્થની ગાંઠથી સૌ, બંધાણું છે હમેશ. હો ભવ. ૨
 અંત સમયમાં શું થશેને, આ સઘળું છે કેમ;
 એમ વિચારી જોઈં છું ત્યાં. દેખું નહિ કંઈ ક્ષેમ. હો ભવ. ૩
 દિલ દુખિયું સઘળે ભમે પણ, ક્યાંય સુખી નવ થાય;
 પણ તમ ચરણે જો રહે તો, દુઃખ તેનાં સહુ જાય, હો ભવ. ૪

આશાજોડી.

સ્થિરતા ઉરમાં સ્થાપો, સદાશિવ, અભય અમોને આપો. ટેક.
 આ ચંચળ મન સર્વસ્થળોમાં, દોડી કરે છે પાપો. સદાશિવ. ૧
 ઈન્દ્રિય સઘળી હર ઓળંગી, ઉપજાવે ત્રણ તાપો. સદાશિવ. ૨
 ગૃહ વ્યવહારે ઘેરો ઘાલ્યો, આમ અમાપ બળાપો. સદાશિવ. ૩
 વિહળ જાણી કરણા આણી, સંકટ સઘળાં કાપો. સદાશિવ. ૪

દેશની ખમાય *

જય વિશ્વઘશ, ધરં ચરણ શીશ, અહિં અહર નિશ,
 ભવમાં ભટકું, છું જાન અંધ, નવ માર્ગ મળે. જય. ૧
 પગ મૂકું જેમ, વીંધાઉં તેમ, ગણી દુઃખ તેમ.
 ઉરમાં અટકું, વડું કર્મ રેખ, કદી કેમ ટળે. જય. ૨

* “ ચતુરનાર, કર કર સિંઘા” એ લાગ.

છે આસપાસ, બહુ કષ્ટવાસ, થઈ જનક લાસ,
 હવતાં ચલતાં, કરે કેમ, ક્ષેમ નજરે ન પડે જ્ય. ૩
 આ વખત થાય, જો શિવ સહાય, તો તો બચાય.
 નહિ તો બગતાં, મરતાં મુજને, નહિ ઐયજડે. જ્ય. ૪

કલ્યાણ.*

સ્વાર્થની સગી, દુનિયા દિસે ઠગી;
 કપટ આદિ કૃત્ય નવ તજે મુવા લગી. ટેક.
 બવના બચારી બડકેસો હું, બ્રમમાં બટકું હાલ;
 ભાગ્ય ભયાનક ભાસે મારાં, જેથી છું બેહાલ. સ્વાર્થ. ૧
 આ માઈ આ તાઈ એવો, અંતર રાખી બેદ;
 ખૂબ ખરાબીના ખાડામાં, પડતાં પામું ખેદ. સ્વાર્થ. ૨
 વિશ્વ તણા વ્યવહાર વસાવા, વેગે વિચ્છળ થાય;
 ત્યારે સધળો ખેદ વિસારી, મનડું જ્યાં ત્યાં જાય. સ્વાર્થ. ૩
 મરખતાનો પાર નથીને, લજ્જનો નહિ લેશ;
 એવું છે માઈ મન તેને, સુધારજો ગિરિજેશ. સ્વાર્થ. ૪

દિડી.

વિશ્વનાથ ! હાથ જોડીને નમુંધું,
 જગત જગમાં ફસાઈ દિલ દમુંધું;
 મલિન હું મહાન કષ્ટને ગમુંધું,
 સુખ વિના હમેશ ક્ષેશમાં ભમુંધું. ૧

* “ખારા મારા અહો એ મુને નહીં કહો” એ હાજી.

બહુ કરાળ ફાળ કાળની પડેછે,
 હૃદય ફાળમાં અવરચ તે નડેછે;
 મન તણા વિચાર મન વિષે રડેછે;
 ખસુસ કાર્ય સૌ ખરાળ થઇ ખડેછે. ૨
 અરર ! આ પ્રપંચ આમ કદકારી,
 જખમ હૃદયમાં કરે વિશેષકારી,
 સુખ થવા તણી દિસે ન અન્ય ખારી;
 રહી આશ એક ઉર વિષે તમારી. ૩
 શરણુ જાણી અરણુ પાસ નિલ રાખો,
 પુત્રનો પિતાપરે ખરો અલાખો;
 સુજ પરે દયા ભરેલ દૃષ્ટિ નાખો,
 ખિંદુ રૂપ માનું તો બવાખિધ આખો. ૪

લાવણી.*

રતિ પતિ રિપુ, પાર્વતી પતિરે;
 શક્તિમાન, જઇ રમશાન, એકતાન,
 શુદ્ધ ધ્યાન, સર્વદા ધરેરે. રતિપતિ ૧
 બક્ષા પર આતિ, દિક્ષ ધરી રતિ રે;
 બાળનાર, પાળનાર, થઇ ઉદાર,
 રાખી ખ્યાર, વિપતને હરે રે. રતિપતિ ૨

લાવણી.†

અરે ઓ ચિત્ત ! શુણુ પ્રીતિ, કહું શિક્ષા બધી રીતે;

* “એન ના પડે, દર્શ પિયુ વિના રે” એ કાળ. † “સદ્ગુન તેરે
 આગમે જાતી” એ અથવા “અહા પૂરી ખીલી ચંદા” એ કાળ.

જગતની જળ છે યુરી, ફસાવાને પડે પૂરી. ૧
 ફસાશે જો જરા તેમાં, પછી તો છૂટકો ચે'માં;
 બધી છે ફૂડની બાજી, ગણાવું ખેત્રતાં પાજી. ૨
 રહેવું છે જગત જળમાં, ફસાવું ન જળના છળમાં;
 બને આ ખેય શી રીતે, વડેરી બીડ અહિં વીતે. ૩
 થવાને બીડતો ભંગ, જમાવા મોક્ષનો રંગ;
 તજીને અન્ય સાધનને, બજીલે બીડ ભંજનને. ૪

લાવણી.*

સુસજ્જન વાત દિલે ધારો, (૨)
 કલેશ વડો સંસાર વિષે છે ઘાટ નથી સારો. ૧
 ધશનું રમરણુ નથી થાતું. (૨)
 પરનિંદાનું પાપ ચિત્તથી લેશ નથી જાતું. ૨
 પારકા દોષ નિરખવાને. (૨)
 શૂર થકી ભરપૂર અને ઉત્સાહ તજે શાને. ૩
 દોષ જે પોતાના મોટા (૨)
 તે નહિ જોતાં પ્રગટ કરેછે આત્મ ગુણો ખોટા. ૪
 શક્તની ભક્તિ કરે દોડી. (૨)
 દીન જનોને અહંકારથી નાખે તરછોડી. ૫
 મોહમાં આમ ડુબી જતાં, (૨)
 હાય વોય અતિશે કરતાં હેરાન ધણા થાતા. ૬
 અંતમાં થાશે પસ્તાવો (૨)
 આત્મ તણું હિત કરવા, તારે સમય નથી આવો. ૭
 એમ સમજી મનમાં બાઈ, (૨)
 ભગ્ને બીડ ભંજનને એવું અન્ય નથી કાંઈ. ૮

* “એડહું ના જોઈું માડી (૨)” એ હાળ.

શિખરિણી.

પિતા માતા સર્વે જગત જયદાતા પિતા શિવ ! તમે,
નથી સાચું બીજું કશુંક જમણાઓ દિલ દમે;
કરૂં જ્યાં દૃષ્ટિ ત્યાં અતિશય પડે દોષ નજરે,
મહા શંભો ! માફ મન બહુજ દોડે તમ પરે. ૧

બધી બાલ્યાવસ્થા રમત રમતાં નિષ્કળ ગર્હ,
લુપ્ત વસ્થા ખૂરી વિષય સુખમાં વિવ્દળ થઈ;
વળી વૃદ્ધાવસ્થા પ્રતિ દિવસ તૃણા બહુ ધરે,
મહા શંભો ! માફ મન બહુજ દોડે તમ પરે. ૨

કસાવા લોટાને કપટપટ આચ્છાદિત થયો,
વસાવા દુષ્કૃત્યો ખટપટ તણી અંદર ગયો;
લસાવા દુષ્ટાને સકળ જગમાં ખૂબ પ્રસરે,
મહા શંભો ! માફ મન બહુજ દોડે તમ પરે. ૩

પહોંચ્યા કેલાસે શિવ ! શિવ ! હતા જે સમવર્તી,
બધી બાળુઓથી અતિશય દશા દુઃસહ થઈ.
હવે જાગે ખાઈ સકળ સુખ સાંસારિક ઉરે,
મહા શંભો ! માફ મન બહુજ દોડે તમ પરે. ૪

શાલિની.

બંદે જેને વિશ્વસ્ય વિધાતા, વિષ્ણુ જેના પ્યાનમાં લીન થાતા;
દેવો દૃત્યો દાસ જેના હમેશ, શાંતિ આપો સર્વદા તે મહેશ.

સમાપ્ત.
